

HAÇLI SEFERLERİNDEN GÜNÜMÜZE DÜŞMAN İSLAM VE HZ. MUHAMMED ALGISI FROM THE CRUSADES TO PRESENT ENEMY ISLAM AND PROPHET MUHAMMAD

PERCEPTION

Ayşe ÇEKİÇ

Mardin Artuklu Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi,
İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü

aysecekeci@artuklu.edu.tr

ORCID No: 0000-0003-4214-1584

ÖZ

Geliş Tarihi:

09.06.2022

Kabul Tarihi:

:

26.08.2022

Yayın Tarihi:

30.09.2022

Anahtar Kelimeler:

Haçlı Seferleri,
İslam,
Hz. Muhammed,
İslamofobia,
Algı.

Keywords:

Crusades,
Islam,
Prophet
Muhammad,
Islamophobia,
Perception.

Haçlı seferleri Avrupa dünyasında siyasi, sosyal, ekonomik ve baskın dini gerekçelerle başlatılmıştır. Haçlı seferlerinin gerek Batı dünyasında gerekse de Doğu İslam dünyasında önemli sonuçları olmuştur. Haçlı seferleri esnasında Avrupa muhayyilesinin İslam'a rağmen ve İslam'a karşı kendisini konumlandığı noktada daima düşmana ihtiyaç duyacak bir yerde olmaları nasıl anlaşılmalıdır? Haçlı ordularını harekete geçirici düşman "İslam/Müslüman" söylemi ve İslam peygamberi Hz. Muhammed'in algılanışı meselesi Haçlı seferlerinin neden? ve nasıl? tahrik edici sloganı yapılmıştır. Buradan hareketle, Hz. Muhammed ve İslam üzerinden oluşturulan algı ve bu algının oluşmasında Haçlı seferlerinin rolünün ne derece önemli olduğu makalenin üzerinde duracağı ana konudur.

Ötekisi ve düşman olarak İslam ve Hz. Muhammed'in tasviri/tanımı Avrupa dünyasında sürdürülebilir bir düşman üreticiliğine yaramıştır. Bu algının Haçlı seferlerinin sürdürülmesi konusunda itici güç unsuru olma durumu ise makalede detaylıca işlenmiş, İslamofobia ile bağlantıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Makalede kullanılan yöntem Bergson'un anı-imge ve algı-imge önermesi/metaforudur. Haçlı tarih tasavvurunun İslam'a ve Müslümanlara bakış açısının anlaşılması ve algılanması noktasında bu yöntemin oldukça geçerli olduğunu ifade edebiliriz. Ayrıca İslamofobia'nın bugüne evrilen bağlantılarının yine anı-imge ve algı imge-ile daha somut anlaşılacağını söyleyebiliriz.

ABSTRACT

The Crusades were initiated in the European world for political, social, economic and dominant religious reasons. The Crusades had important consequences both in the Western world and in the Eastern Muslim world. How should it be understood that the European imagination was in a place where it would always need an enemy and positioned itself against Islam during the crusade? Provocative slogan and the discourse of the enemy "Islam/Muslim" together with the perception of the Prophet of Islam, Prophet Muhammad that mobilised the Crusaders raises the question of why the Crusades? and how? The main focus of the article is thus this created perception through Prophet Muhammad and Islam and the extent to which the Crusades played a role in the formation of this perception.

Islam and Prophet Muhammad's pen-portrait/description as the other and the enemy has created a sustainable production of enemy in the European world. The fact that this perception is the driving force for the continuation of the Crusades is discussed in detail in the article, its connections with Islamophobia have been tried to be determined. The method used in the article is Bergson's memory-image and perception-image proposition/metaphor. It can be said that this method is very valid in understanding and perceiving the perspective of the Crusader history conception towards Islam and Muslims. In addition, we can say that the evolving connections of Islamophobia to the present will be better understood and more concretely with memory-image and perception-image.

DOI: <https://doi.org/10.30783/nevsosbilin.1128535>

Atf/Cite as: Çekiç, A. (2022). Haçlı Seferlerinden Günümüze Düşman İslam ve Hz. Muhammed Algısı. *Neşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 12(3),1506-1519.

Giriş

Bugün tarih ve beşerî bilimlerin geldiği noktada yaşanmış olayların zihniyeti ve arka planı, üzerinde ciddiyetle durulan bir mevzudur. Zira yaşanmış tarihin niçin? ve neden? yaşandığı konusunda bir tasavvur geliştirilemez ise tarihin, sadece olaylar silsilesinin birbirine eklemlenmesiyle oluştuğunu söylemek zaruretiyle karşı karşıya kalırız. Buradan mülhem olarak, bugünden baktığımız tarihi olayların/olguların medeniyetlerin temellenmesinde, tarihin oluşundan ziyade, nasıl oluşturulduğunun ve kullanıldığının gözden kaçırılmaması gerekmektedir. Haçlı seferlerini okurken zihnimizde seferlerin nereye ve ne şekilde konumlandığını sorguladığımızda sadece düzenlenen seferlerin sebeplerini ve kendi dayanaklarını görmekle kalmayız; aynı zamanda Haçlı algısının düşman olarak ürettiği İslam ve Hz. Peygamber söylemiyle de karşılaşırız ki bu durum, Haçlı seferlerinin parlatılmasında İslam'ın nasıl bir nosyon ve aroma kattığını gösterir.

Haçlı seferlerinin Avrupa dünyasında ortaya çıkışı esasına bakılırsa şaşkıncı gözükmeyen bir sürecin sonucudur. Roma İmparatorluğu'nun dağılmasıyla İtalya başta olmak üzere Batı Avrupa'da oluşan siyasi boşluk yerini feodal bir yönetim serüvenine bıraktığında münferit feodal insanı bir arada tutmaya yarayacak bir tutkalın da icat edilmesi gerekmekteydi(Bloch, 2015, ss. 150-158; Gibbon, 2019, ss. 465-530). Tarihi seyir bugünden geçmişe doğru, tersten sonuç-sebepe ilişkisi bağlamında kolaylıkla çözülebilir gibi dursa da bu, hiç de kolay olmayan bir yöntemdir. Zira her sonuç birden fazla sebebin ürünü ve ilintisidir. Haçlı seferleri de bu minvalde Avrupa dünyasının bugünden geçmişe zihin okuyuculuğu yapabileceğimiz çok bilinmeyenli bir sosyal denklem gibidir. Bu makalede bilinmezliğin çokluğundan seçilen bir konu olan ve Haçlı seferlerinin anlaşılmasında muhakkak surette idrak edilmesi elzem olan İslam ve Hz. Peygamber'in Haçlılarca nasıl tasvir/tahayyül edildiği üzerinde durulacaktır. Bunu yaparken de amaç, İslam'ın mevcut mahiyetinin münferit manada Avrupa coğrafyasında nasıl algılandığı meselesi/sorunsalı değildir, Haçlı seferleri ekseninde nasıl algılandığı ve bunun bugünün dünyasına olan yansımalarıdır.

Makale iki temel başlıktan oluşmaktadır. İlk olarak Haçlı seferlerinin Avrupa dünyası özelinde ne şekilde başladığı üzerinde durulacaktır. Bunu yaparken bütüncül bir yaklaşımla Avrupa'nın İslam'ı tanıma evresinden Haçlı seferlerine değin İslamiyet'e ve peygamberi Hz. Muhammed'e bakış açısı Haçlı seferlerinin oluşumunda kullanılan tahrikkâr ve tetikleyici bir dilin oluşumuna hizmet etmiş midir? Ettiyse nasıl ve ne derece etki etmiştir? bunun sağlanması yapılacaktır. Haçlı seferleri bir ideolojik inşa sürecini içerisinde barındırdığından öteki olan düşmanı yaratmak da bu ideolojiye dahildir düsturundan hareketle, Haçlı ideolojisinde İslam'ı, öteki ve düşman olarak resmetmek ve bu resmetme sürecinde kullanılan dil ve üslubun nasıl olduğu konusu ele alınacak ikinci başlıktır. Çalışmanın mantiki bütünlmesi açısından Haçlı seferlerinde oluşturulan İslam algısının İslamofobia'ya etkisi de yine ikinci başlıkta ele alınacaktır. Bu çerçevede kapsamında Haçlı seferlerinin oldukça tetikleyici söylemi olan İslam'ı, Peygamberini ve doğal olarak da müntesiplerini düşman gösteren algının Haçlı seferlerine nasıl fayda sağladığı sonucu üzerinde bir kanaate varılmakla birlikte, bunun günümüze yansıyan İslamofobia ideolojisi ekseninde ilintileri de tespit edilmeye çalışılacaktır.

Makalede genel manada kullanılan yöntem Bergson'un anı-imge ve algı-imge metaforudur. Bu metaforun yani anı-imge ile algı-imge arasındaki nüans farkının-asıl yaşanan ile yaşanana eklenerek yaşandığı algılanan arasındaki fark-Haçlı tarih tasavvuru üzerinden işlendiğinde anının, algının şekillenmesine-gerçekten yaşanmış olanın çarpıtılma oranını da göz önünde bulundurduğumuzda-büyük dayanak teşkil ettiği ve bu algının ise sonraki yaşanacak anılara tarihsel bağlamda ön koşullanma sağladığını söyleyebiliriz. Bu minvalde geçmiş olanın esasında şimdi olanla beraber var olduğunu savunan bu yöntemin(Deleuze, 2006, ss. 103-104) Haçlı tarih yazımı ve etkileri bağlamında oluşturulan öteki algısının anlaşılmasına büyük oranda yardımcı olduğunu ifade edebiliriz.

1. Haçlı Seferleri: Fiili Seferlerden Düşünsel Zemine "Düşman"ın İnşası

Haçlı seferleri 1096 yılından 1291'de son Haçlıların Akka'dan uzaklaştırılmasına değin sürdürülmüş seferler silsilesidir Haçlı seferlerinin gerçekleşmesinde Batı'nın içinde bulunduğu siyasi ve ekonomik buhranın yanında oldukça baskın dini gerekçeler etkili olmuştur(Demirkent, 1997, s. 1; Roux, 2012, ss. 181-186). Zira Haçlı alan kişiler Doğu'nun zenginlik içerisinde olduğunu yeterince iyi bilmekteydiler(Demirkent, 1997, s. 8). Bunun yanında Doğu Roma İmparatorluğu'nun (Constantinopolis) Selçuklu yayılması karşısında geri çekilmek zorunda kalması(Psellos, 1992, s. 229; Çekiç, 2020, s. 19) ve Avrupa'dan bu çekilmeyi durdurmak adına yardım talep etmesi Haçlılar için bir bahanenin oluşmasına da temel teşkil etmiştir(*Urfalı Mateos Vekayinamesi (952-1136) ve Papaz Grigor'un Zeyli (1136-1162)*, 2000, ss. 187-189; Cardini, 2004, ss. 68-69; Demirkent, 1997, ss. 2-3). Clermont

Konsilinde Papa II. Urbanus'un çağrısıyla başlatılan Haçlı seferlerinin ana vaazında pek çok konunun işlenmesinin yanında Doğu'daki dindaşların yardımına gidilmesi, üzerinde durulan birincil tema idi (Willermus Tyrensis, 2016, ss. 27-43; Abu'l Farac, 1999, s. 339). Haçlı seferlerinin en önemli ana kaynağı olan Fulcherius'un anlatısına bakıldığında Papa'nın ve Katolik dünyanın Doğu Hristiyanlarına yardım ihtiyakı oldukça açık bir şekilde ifade edilmekteydi: "*Papa Urbanus, Roma topraklarının iç kısımlarının Türkler tarafından fetbedildiğini ve bu hareketle Hristiyanlara zalimce boyun eğdirildiğini duyduğunda Tanrı sergisinin ona verdiği destekle ve dindarlığıyla yola koyulup, dağları aşarak Fransa'ya vardı, Orta Fransa'da bulunan ve Clermont denen şehirde bir meclis toplanmasına karar verdi*" (Carnotensis, 2009, s. 46). Görüldüğü üzere Papa, Türklerin Anadolu içlerinde ilerleyişi karşısında Bizans'ın, esasen İslam karşısında gerilediğini düşünmekteydi. Buna dair çıkarım Fulcherius'un şu pasajıyla ilişkilendirilebilir: Papa "*orada bulunanlara yalvararak dinlerine eski gücünü kazandırmaları için, içlerinde var olan ve şeytanın entrikalarının üstesinden gelecek kararlılığı harekete geçirmeleri için ve şeytan tarafından zalimce zayıflatılan Kutsal Kilise'yi tam olarak, eskiden olduğu saygın konumuna getirmeyi denemeleri için onları yüreklendirdi*" (Carnotensis, 2009, s. 47). Papa II. Urbanus'un Bizans'ın, Doğu'da gerileyişini esefle anlatırken kullandığı "şeytan" tabiri muhakkak surette kasıtlı seçilmiş bir ifadedir. Buradan İslam'ın, Hristiyan dünya nazarından nasıl görüldüğü pekâlâ önem arz etmekle birlikte, Haçlı seferleri öncesi bu bakış açısının binlerce Haçlıya teşmil edilmesi Haçlıların fiili olarak savaşacakları Müslümanları zihinlerinde tahayyül etmeleri için yapılmış oldukça profesyonel bir söylemdir. Burada gerçekleşen yaşanmışlık, sonraki algılaşmanın da şekillenmesine hizmet edici bir durum teşkil etmektedir.

I. Haçlı seferi arifesinde Papa II. Urbanus'un vaazının etkisi fiili bir savaş alanı açmakla beraber düşünsel bir çatışma alanı da yaratmıştır. Bu çatışma alanı çerçevesinde Haçlılar karşısında olan Müslüman dünya hakkında Haçlı kroniklerinin tasviri, düzenlenen bu seferlerin motor gücünü oluşturmuştur. Lojistik destek çoğunlukla Frank krallığı ve Papalığın desteğiyle sağlanırken sıradan Haçlıların düşünsel anlamda Müslümanlara öteki ve nihayetinde düşman olarak bakması seferlerin dizayn edilmesinde önemli bir zemin oluşturmuştur. Akabinde Haçlı seferlerindeki öteki algısının medeniyetler çerçevesinde-İslamiyet ve Hristiyanlık- kesin bir ayrışmaya da sebebiyet verdiğini görmekteyiz (Huntington, 2021, ss. 212-213; Said, 2013, ss. 84-85).

Haçlı düşüncesinin kendisini esas düşman olan Müslümanlar karşısında konumlandırması, İslamiyet'in erken devirlerden itibaren Hristiyanlar tarafından putperest/pagan inanç şeklinde anlatılagelmesiyle de doğrudan ilişkilidir. Çünkü İslamiyet, Hristiyanlığı lağveden bir misyonu içerisinde barındırmaktadır. Bu yüzden de İslamiyet'in pagan bir inanç sistemi olduğu üzerinde durulması Hristiyan teolojisi için oldukça manidardır. Bu çerçevede Haçlı seferlerinin öncesinde İslam'a getirilen bakış açısına değinmek yerinde olacaktır.

Hristiyan düşün/ilahiyat dünyasında İslam'a karşı ilk ciddi ve tesirli ötekileştirmeyi ve Hristiyanlık karşısında batıl bir inanç sistemi olarak konumlandırmayı Dimaşklı (Şam) Yuhanna da görmekteyiz. Ortodoks din adamı Yuhanna ed-Dımeşki'nin miladi 650 yıllarından sonra doğduğu ve 750 yılında vefat ettiği düşünülmektedir. En erken nitelikte ve kapsamlı İslam karşıtlığı eserini Doğu'da bizzat Müslümanların içinde yaşayarak yazan Yuhanna, Emevi hilafetinde bir dönem mali işlerden sorumlu olarak çalışmıştır. *Bilginin Kaynağı* isimli eserinde İslamiyet'i müstakil bir din olarak değil Hristiyanlıktan mülhem sapkın bir inanç sistemi olarak tasvir etmiştir. Ona göre İslam "*şimdiye kadar İsmailoğullarına hakim olan, halkı sapkınlığa yöneltten ve deccal'in öncüsü olarak görülmesi gereken bir inanç sistemi*"dir (Bobzin, 2021, s. 11; es-Sibaî, t.y., ss. 35-36). Bu düşünceye ilaveten İslam'ın kurucusu olarak Hz. Muhammed'in şeceresi hakkında da ilginç malumatlara rastlanmaktadır. Hz. Muhammed'in soyu Hz. İbrahim'den gelmekteydi ve Hz. İbrahim'in iki eşi vardı, bunlar cariye olan Hacer ve hür kadın olan Sare idi. Hristiyan sembolizmine göre hür kadından olan İshak ve o soydan gelen Hz. İsa Mesih, asıl ve kıymetli olandı; cariye ve onun soyundan gelen İsmail ve Hz. Muhammed ise köle soyundan ve değersiz idi. Burada kölelik ve aşağı sınıf vurgusu Hristiyan dünyanın kendilerini İslamiyet'in karşısında sembolik olarak hür ve salahiyyet sahibi kılmaktadır (Southern, 2000, s. 25; Gottheil, 2021, ss. 92-93). Görüldüğü üzere İslam, Hristiyanlıktan aşağı ve onunla asla kıyaslanamayacak bir inanç sistemi ve Hristiyanlığın öğretilerini saptırarak oluşturulmuş bir din şeklinde ele alınmıştır. Bu durum ise daha sonradan demokrasi bahşetme fikriyatına kadar evrilen bir Batı üstünlüğünün anahtarı mesabesinde. İslamiyet'in ve Müslümanların Haçlı seferlerinden önce VII. Yüzyıl gibi erken bir dönemde Hristiyan düşün dünyasında ve teolojisinde bu şekilde yer etmiş olması sonraki süreçte gerek Müslümanların statüsünün gerekse de Hristiyan dünyanın kendisini konumlandırışının tarihi altyapısını teşkil edecektir. Bu sayede de Haçlı seferleri esnasında zaten temelde var olan bir düşüncenin üzerine Müslüman tanımını yerleştirmek Haçlı aklı için hiç de zor olmayacaktır. Burada Sarazen tabiri üzerinde de durmamız gerekmektedir. Sarazen nitelemesinin Müslümanları aşağılamak, sapkınlıktır ve ötekileştirmek için

kullanıldığını bilmekteyiz. Sarazen tabirinin Sare'ye nispetle söylenmesi meselesi yukarıda bahsettiğimiz hür ve köle ayrımıyla çelişiyor gibi gözükse de Sarazen tabiri-hür ve köle ayrımı olmaksızın- zamanla tüm Müslümanlara teşmil edilmiş pagan, putperest ve sapkın anlamında kullanılagelmiştir. Ve bu durum esasında bir çelişkiyi de barındırmaktadır. Madem Hz. Peygamber, Hz. İsmail soyundan gelerek Hacer'in köleliğini temsil ediyorsa niçin zamanla Sarazen ifadesinin kullanılmasına maruz kalmıştır. Burada kanaatimizce erken dönemlerden itibaren Sare ve Hacer üzerinden hür ve köle ayrımını vurgulamak, Hz. Peygamber'i ve İslam'ı ötekileştirmek için geliştirilen bir argüman olmuştur. Ancak daha sonra bütün Müslümanları Sarazen çatışı altında toplayarak hür ve köle olmaksızın aynı putperestliğe dahil etmişlerdir. Zira Sarazenlik İslam'dan önce barbar ve bedevi anlamında Arapları da teşmile yarayan bir kelimedir. 15. Yüzyılın bir Latin sözlüğünde Sarazenin putperestle eş anlamlı kullanıldığını düşündüğümüzde ise Haçlı seferlerinin çıktısı olarak Batı'nın Müslüman dünyayı tek bir güruh yani putperest/Sarazen olarak nitelediği görülmektedir(Z. Polat, 2019a, s. 619; Southern, 2000, ss. 24-26; Tomar, 2009, s. 116). Ayrıca Hz. Muhammed hakkında kullanılan Saralı ifadesinin de bu tabirle ilişkili olduğu düşünülebilir. 14. Yüzyılda Dominik keşiş Ricoldo da Montecroce'nin *Kontra Legem Saracenorum/Srazenler Yasasına Karşı* isimli eserinde Hz. Muhammed'e vahyin gelişi Sara tipi bir hastalıktan kaynaklı yanılama olarak anlatılmaktadır: *düşme(sara) hastalığından muzdarip olduğundan, bir meleğin kendisiyle konuştuğunu iddia ediyordu. Böylece sıklıkla yere düşmesinden dolayı kimse hasta olduğu düşüncesine kapılmayacaktı. Sonra da ayetler ortaya çıkarıyordu ve bunları kulaklarının etrafında çalan çanlar gibi duyduğunu söylüyordu*(Bobzin, 2021, s. 16). Burada asıl vurgu Sarazenlerin soyuna değil niteliğine yani putperestliğine/paganlığına yapılan vurgudur. Bu düşüncenin Haçlılar dönemindeki baskınlığını, Roma İmparatorluğunun paganlara karşı üstün güç unsuru olarak geliştirilmesiyle(Lemerle, 2016, s. 13) kıyasladığımızda: Haçlı aklının öteki tasavvuru Romalı kimliğin paganlara karşı kullanımıyla aynı değere sahiptir. Yine de bu genellemeyle birlikte Batılı tarih yazımı Haçlı seferlerinden sonra bile istediği zaman hür ve köle ayrımına giderek Hz. Peygamber'in köle Hacer'den olduğunu vurgulamaktan da geri durmamıştır(Jaques of Vitry, t.y., s. 12).

I. Haçlı seferinde Constantinopolis'e ilerlerken Haçlıların arasında geçen bir pasajı dönemin tanığı Peter Tudebodus'tan okunduğunda Haçlı aklındaki Müslüman tasviri-öteki- yeterince net bir şekilde görülecektir: Aziz Peter'e göre Frankların amacı kutsal kabre giden yolu *habis putperestlerin* elinden almak şeklinde anlatılmaktadır(Tudebodus, 2019, s. 69). Burada amaç Kudüs'ün Haçlılarca alınmasıdır ancak kimlerden alınacağına odaklandığımızda habis putperestler nitelemesi Yuhanna ed-Dımeşki'nin Müslüman tasavvuruyla aynıdır. Bu noktadan hareketle İslam'ın ilk dönemlerinden itibaren Hristiyanların, Müslümanlara bakış açısı zaten olumsuz ve aşağılayıcı bir durum arz etmekteydi. Ancak Haçlı seferleriyle bu aşağı sınıf putperestlere karşı geliştirilen fiili seferlerin Haçlıların ve genel manada Hristiyanların, Müslüman tasavvurları hakkında önemli bir merhale teşkil ettiğini ifade edebiliriz. Bu gerçekten tam anlamıyla zihinsel bir dönüşüm evresidir. Çünkü bundan önce Hristiyan dünya, İslam dünyasını uzaktan müşahede etmekteydi. Haçlı seferlerinde gelip Doğu'yu ve Müslümanları bizzat görmeleri mevcut ön yargılı düşünceleri devam ettirerek pekiştirmelerine, zaten var olan kötü/aşağılık Müslüman tasavvurunun Haçlı seferleriyle daha da derinleşmesine fayda sağladığını söyleyebiliriz. Zira İslam'ın yayılış yüzyıllarını düşündüğümüzde Kuzey Afrika, Endülüs Mısır, İran ve Orta Asya içlerine değin geniş bir yelpazede Müslüman ilerleyişine(Runciman, 2008a, ss. 3-13; Lapidus, 2016, ss. 78-88; Pirenne, 2006, ss. 176-188) karşı ilk defa top yekûn gerçekleşen Hristiyan saldırıları Haçlı seferleri olarak zuhur etmiştir. Zaten Hristiyanlığın Haçlı seferlerinden evvel İslam'a ve Müslümanlara olumsuz ve ötekileştirici bir bakış açısı mevcuttu. Haçlı seferleriyle bu bakış açısı fiili bir zeminde pratize edilme durumuna kavuştu. Bu tecrübe sonrasında duyumsal bir düşmandan deneyimsel bir düşmana evrilen İslam oluşturuldu. Haçlı seferlerinin bu pratize yönü İslam'ın algılanışında, sonraki yüzyıllar için bir tarih tasavvurunun oluşumuna hizmet etti. Öyle ki Kudüs'te yapılan katliamlar çerçevesinde Haçlıların Müslümanlara bakış açısını psikolojik bir perspektiften irdelediğimizde, Müslümanların katledilmelerinde bir sakınca olmadığı düşüncesini oldukça net vermektedir(Z. Polat, 2019b, s. 196). Yapılan katliamın arka planında var olan düşünce: Putperestlere (Sarazen) karşı yapıldığından bu yapılanların haklı bir durum arz ettiği gerçeğidir. Burada şu soruyu sormamız gerekmektedir. Batı Hristiyan dünyanın İslam'a ve Müslümanlara bakış açısında Haçlı seferlerinin rolü ne olmuştur? Öncesinde bizzat gidilip görülmeyen İslam dünyası Haçlı seferlerinde müşahede edildikten sonra Müslümanlara karşı öteki ve düşman ön yargısı ne yönde seyretmiştir? Bu soruların yine Haçlı kroniklerinde Müslümanlara yapılan muameleler üzerinden ele alınması yerinde bir yaklaşım olacaktır.

Anonim Gesta'da zikredilen "*Tanrı'nın ve bütün Hristiyanların düşmanı*" (*Anonim Haçlı Tarihi*, 2013, s. 75) nitelemesi Müslümanları Hristiyanlarla birlikte, Tanrı'nın da düşmanı yapmaktadır. Müslümanların Tanrı'nın düşmanı

olması onlara yapılan muamelenin meşruluğunu pekiştirmeye yarayan bir argümandır. Bu düşüncenin bir yansımasını yine Raimundus'un kroniğinde görmekteyiz: “*Ab! Efendisi Tanrı olan bir ulus ve O'nun, kendi mirası için seçtiği halk ne kutludur!*”(Raimundus, 2019, s. 113). Tanrı'nın efendilik yaptığı halkın icraatları Tanrı'nın da onayını içinde barındırdığından, Haçlıların bölge Müslümanlarına yaptıkları zulmün gerekçesi de bu açılımla sabitlenmiş gözükmektedir. Haçlıların Maarratünnuman kuşatması esnasında iyi ve merhametli Tanrı'nın kendilerine yardım ettiğini düşünmeleri bu savı destekler niteliktedir. Maarratünnuman'ın ele geçirilişi esnasında kadın erkek demeden herkesin katledilmesi “*şehirden sarazen cesedi olmayan ufacak bir yer*”in olmadığı yorumunun yapılmasına neden olmuştur. Ayrıca ganimet için cesetlerin karınlarının deşilip altın aranması ve bu esnada bazı cesetlerin etlerinin pişirilerek yenilmesi insan psikolojisinin kaldıramayacağı cinsten vahşettir(Tudebodus, 2019, ss. 156-158). Ancak Haçlı ruhunu benimsemiş ve Tanrı'nın kendilerini onadığını düşünen bu Hristiyanlar yapılan katliamdan insani olarak bir iğreti duymamışlardır. Bu durumun oldukça rahat bir şekilde yapıldığı örneğini Haçlıların Kudüs'ü zaptı esnasında da görmekteyiz. Kuşatma esnasında bir Müslüman askerinin Haçlı garnizonu tarafından yakalandığında ona “*İsa aşkına aşâğılık bir Sarazen*” nidasıyla seslendiler ve niçin Haçlı garnizonu yakınında bulunduğu sorguladılar. Müslüman askerini casusluk için geldiğini öğrendiklerinde onun ellerini ve ayaklarını bağlayıp bir mancınığa yerleştirdiler. Kudüs surlarından şehrin içine fırlatmayı hedeflemişlerdi ancak Müslüman asker mancınıkta o kadar çok sıkılmıştı ki surlara ulaşmadan eklem yerleri havada parçalara ayrıldı(Tudebodus, 2019, s. 177). Burada aşağılık Sarazen nitelemesi ve yapılan muamelenin normal bir vaziyette anlatılması Haçlı psikolojisinin normal bir insan psikolojisinden çok uzakta olduğunu göstermektedir. Yine aynı şekilde Kudüs'ün zaptı esnasında şehirde Müslümanlara yapılan muamele kaynaklarda sarıh bir vaziyette resmedilmektedir: “*Tanrı bize yardım et! Diyerek bağırın adamlarımızın ilk işi bayrağımızı surların üzerine dikmek oldu. Dehşet içindeki kafirler ise şehrin dar sokakları içerisinde kaçıyor Haçlılar da hızla onların peşine düşüyorlardı... Süleyman Tapınağı'nın çatısından atlayarak kaçmaya çalışan Müslümanların çoğu oklarla vurularak öldürülmüştü. Bu tapınakta yaklaşık on bin Müslümanın boynu vuruldu. Burada olsaydınız ayak bileklerinizi katledilenlerin kanıyla lekelenebilirdi.*” Bu katliamın akabinde Haçlılar kendilerince Müslümanların bir hilesinin farkına vardıklarını dillendirdikten sonra Fulcherius yapılanları şöyle anlatmaktadır: “*yaşarken iğrenç boğazlarından yuttukları, Bizans sikkelerini bağırsaklarından çıkartmak için bunları öldürür öldürmez karınlarını deştiler. Yine aynı amaçla cesetleri büyük yığınlar halinde toplayıp yakarak küller arasındaki altınları kolaylıkla buldular*”(Carnotensis, 2009, ss. 104-105). Kudüs katliamına binaen benzer anlatılar dönemin diğer Haçlı kroniklerinde de zikredilmektedir(Raimundus, 2019, ss. 204-208; Tudebodus, 2019, ss. 179-185; Anonim Haçlı Tarihi, 2013, ss. 155-157; Willermus Tyrensis, 2016, ss. 363-364). Willermus'un Kudüs'te Müslümanlara karşı girişilen katliama getirdiği yorum oldukça ilginçtir: “*bu batıl inançlarıyla Rabbin kutsalını kirletenlerin ve müminleri mabrum bırakanların günahlarının kefaretinin ölümleri ve kanlarıyla temizlemeleri için, Tanrı'nın adaleti idi*”(Willermus Tyrensis, 2016, s. 363). Burada görüldüğü üzere Haçlı tarih tasavvuru kendilerini mümin ve Tanrı'nın adaletinin tecelli ettiricileri olarak görürken Müslümanları batıl inançlı ve Rabbin kutsalını kirleten insanlar olarak görmektedir. Bu bakış açısını VII. Haçlı seferinin öncüsü olan Fransa kralı IX. Louis'in zihin dünyasından okuduğumuzda Müslümanların batıl ve sapkın olup gerektiğinde katledilmeleri ve gerektiğinde de ehlileştirilmeleri düsturunun Avrupa muhayyilesinde nasıl temellendiğini görmüş oluruz. Zira IX. Louis'e kadar ilk Haçlı seferinden yedincisine değin yaklaşık olarak 150 yıl geçmişti.

IX. Louis çıktığı Haçlı seferinde Dimyat'ı kuşatarak ele geçirmiş ve o esnada Eyyûbî sultanı Melik Salih'e bir mektup göndermiştir. Mektuba baktığımızda Kralın: “*Senin Muhammed'in yasalarına boyun eğenlerin prensi olduğunu, benim İsa Mesih'in inancını izleyenlerin prensi olduğumu biliyorsun. Gücün bende korku uyandırmıyor. Nasıl uyandırırın? Ben İspanya'da Müslümanları titrettim! Onları bir çobanın koyun sürüsüne yaptığı gibi sürdüm. İçlerinden en cesurlarını telef ettim ve kadınları ile çocuklarını zincire vurdum. Beni hediyelerle yatıştırmaya çalıştılar ve silahlarını başka yere çevirdim. Sancaklarımın altında yürüyen askerler ovaları kaplar ve süvarilerim de daha az korkunç değildir. Seni tehdit eden fırtınadan kurtulman için tek yol var: Hristiyan dinini öğretecek rahipleri kabul et. Yoksa her yerde peşinde olacağım ve benim mi yoksa senin mi Mısır'ın efendisi olacağına Tanrı karar verecek*”(Çalışır, 2018, ss. 134-135; Çekiç, 2020, s. 247) sözleri hem kendi dininin üstünlüğünü ifade etmesidir, hem de misyonerler vasıtasıyla Hristiyanlığın batıl olan Müslümanlığın yerine ikame edilme çabasının ürünüdür. Bu örnekten çıkarılması gereken tarihsel gerçeklik, Haçlıların ilk seferlerden itibaren katliam başta olmak üzere Müslümanlara yönelik biçtikleri düşman ve öteki kimliği Louis'in mektubu örneğinde görüldüğü gibi misyonerlik faaliyetine dönüşen bir zihniyeti de içerisinde barındırmaktadır. Yani katledilirken de ötekidir ve hak etmiştir düsturu benimsenmiş, misyonerlik çerçevesinde değerlendirilirken de ötekidir ve bizim istediğimiz şekilde ehlileştirilebilir(Halil Halid Bey, 2017, s. 23:eserde zikredilen "medenileştirme vazifesi" kavramıyla birlikte düşünülebilir.) düsturu benimsenmiştir.

Nihai olarak öteki olarak resmedilen Müslümanlara yapılan muamelenin hiçbir sakıncası yoktur düşüncesinin determinist bir şekilde seferler yapıldıkça gelişmesi ve bunun Haçlı tarih yazımına sirayet etmesi fiili Haçlı seferlerinin doğrudan çıktısıdır. İslam dünyasına karşı oluşturulan Haçlı düşüncesinin sonraki yüzyıllarda İslamofobia'ya dönüşmesinin Batılı Hristiyanlar tarafından “Batı için” oluşturulmuş bir sistematik olduğunu görmekteyiz. Zira: “*her zaman her seferinde hiçbir deneysel şeyin değişim yaratamayacağı ontolojik sebeplerle, konu onlar neyse oydu çünkü onlar neyse oydu*”(Arjana, 2019, s. 26). Arjana'nın nitelikli çalışması *Batı Tabayyülünde Müslümanlar*'da vurgulanan “onları” yani “öteki”ni resmederken neyse o olduğu gerçeğinin Müslümanların kimliğinin batıllığını, sapkınlığını ve ötekiliğini aşikâr kılmaya yarayan perspektifle ele alınması yukarıda zikrettiğimiz ehlileştirme girişiminin dahi-bu bir zihinsel dönüşümü içerisinde barındırır da- layığını bulamayacağının *ontolojik* dayanağıdır. Sonuç itibarıyla Haçlılara göre onlar Doğu'ya geldikten sonra daha kesin surette Müslüman putperestleri parlatmışlardır. Bunun sebebi, Haçlı seferleriyle başlayan kolonyal çağın sürdürülmesi gerekçesiyle açıklanabilir, çünkü yoğun halk kitlelerini yola revan etmek hiç de kolay bir iş değildir. Bu işin zorluğunu Erasmus'un Avrupa dünyasını hicvettiği-bir yönüyle Avrupa için mevcut durum tespittir-klasik Deliliğe Övgü'den okuduğumuzda dahi görmekteyiz(Erasmus, 2015, ss. 172-173). Bu minvalde Haçlı Tarih tasavvurunda/yazımında Haçlıları maddi olarak Doğu'nun zenginliklerine özendirmekle birlikte yapılan işin, Tanrı'nın isteği çerçevesinde putperestlere yönelik bir faaliyet olduğunun da vurgulanması-Haçlı seferlerinin fiili başarılarını ve Avrupa'ya doğrudan katkılarını göz ardı ettiğimizde bile-düşünsel anlamda Batı dünyasının Doğu karşısında kristalize edilmesinin temel dinamikleri arasında düşünülebilir. Fiili olarak Haçlı seferlerinin mükerrer olarak tekrar edilmesi için gerekli olan tarih yazımı ve öteki olan İslam'ı/peygamberini resmetme girişimi Hristiyan muhayyilesinde Müslüman dünyanın Oryantalist bakış açısıyla ele alınmasına giden sürecin kapısını sonuna değin aralamıştır. Şimdi bu aralanan kapının zihniyet, üslup ve tesir bağlamında nasıl? aralandığı üzerinde durulması gerekmektedir.

2. Haçlılıktan İslamofobia'ya Düşman Yaratmanın İncelikleri: Zihniyet, Üslup ve Tesir

Haçlı seferlerinin, Hristiyan Avrupa dünyasına düşünsel inşa ve tesir boyutunu incelerken Haçlı kronik yazarlarının kullandıkları dil üzerinde durulması oldukça elzemdir. Hz. Peygamberi, İslam'ı, Müslümanları ve Müslüman idarecileri/sultan ötekileştirme aracı olarak şekillendirilen tahrikkâr üslup ve bu üslubun dönem kaynakları üzerinden tahlili apaçık göstermektedir ki nasıl Haçlı seferleri oldukça sistemli ve oldukça profesyonel yapılmışsa kullanılan dil de bir o kadar sistemli, Haçlı seferlerini dinamize eden ve sonrasında da gelecekteki öteki-Doğulu-Müslüman tasavvuruna yön tayin edecek düzeyde incelik seçilmiştir. Burada incelik tabirini yapılan iş ve eylemin niteliksel ve spesifik başarısı şeklinde anlamalıyız. Haçlı zihniyetinin nedenleri önceki başlıkta ele alınmış ve ötekini resmeden Haçlı tarih yazımının sıradan Hristiyan hacıları-Haçlılar- etkileyecek, harekete geçirecek genel bir düşman yaratma içgüdüsüyle yapıldığı ifade edilmişti. Bu başlıkta ise öteki ve düşman yaratmayı hedefleyen Haçlı zihniyetinin üslubu, amaçlanan hedef doğrultusunda incelenecek ve bu minvalde tesirleri gözlemlenecektir. Bunun yapılmasının iki sebebi vardır.

1. Bunun ilki Haçlı üslubunun anlaşılmasının gerekliliğidir: ilk yapılması gereken Haçlıların Müslümanları resmederken kullandıkları dilin üslup ve söylem itibarıyla karşısındakini kendisinden aşağı görmesinin aşikâr kılınmasıdır ki bunun anlaşılması dönemin Müslümanlarının Haçlı zihniyetindeki yerine işaret edecektir.
2. İkincisi ise üslubun nasıl geliştirilip kullanıldığının ortaya konulmasının gerekliliğidir/Haçlı Üslubunun şerhi: burada yapılması gereken ise Haçlı üslubunun yeterince iyi anlaşılmasının gerekliliğidir ki bu da Haçlılar döneminden Şarkiyatçılığın yükseliş çağına ve günümüze değin uzanan süreçte Haçlı üslubunun ötekini ve doğal olarak da kendini inşa sürecindeki dilsel yöntemin anlamlandırılmasını sağlayacaktır. Bu ise uzun vadede Haçlı aklının inşası ve Haçlı dilinin şekillenmesini ve bunun nedensel dinamiklerini tespiti imkân sunacaktır.

Haçlı tarih yazımı üzerinden Batı Hristiyan dünyaya göre düşman olan ötekinin, yani İslam cephesinin üslup ve söylem itibarıyla nasıl ele alındığının işleneceği bu başlığa 20. Yüzyılın ünlü Fransız filozofu Bergson'un- anı- imge ile algı- imge arasında sadece küçük bir derece düzeyinde farkın olduğunu ifade etmektedir ki bu bizim açımızdan Haçlı tarih tasavvurunun ötekini resmetmesindeki kullanacağımız yöntem anahtar mesabesinde bir düşüncedir-ontolojik önermesiyle başlanması yerinde olacaktır: “*eğer geçmiş kendi şimdisiyle bir arada var oluyorsa ve*

eğer kendi kendisiyle de çeşitli sıkışma düzeylerinde bir arada var oluyorsa, şimdinin kendisinin sadece geçmişin en sıkışmış düzeyi olduğunu kabul etmemiz gerekir” (Deleuze, 2006, s. 104). Bergson’un bu önermesi üzerine Haçlı aklının geçmişte sergilediği tasavvurdan hareketle bugünün dünyasında da yer yer oldukça fanatik bir şekilde zuhur etmesini göz önünde bulundurduğumuzda: G. Bush’un 11 Eylül saldırıları sonrasında İslam’ı terörizm olarak değerlendirmesi ve Haçlı seferlerinin yeniden başlayacağına gönderide bulunması oldukça manidar bir örnektir (“Avrupa, Bush’un teröristlere karşı ‘haçlı seferine’ sınıyor”, 2001; Hentsch, 2016, s. 14; Kalın, 2016, s. 43). Bu örnek üzerinden tarihsel bilgilerin/verilerin esasında basit bir olay aktarımının dışında “hermenötiksel” bir deneyimin şerhi olduğunu ifade edebiliriz. Bu perspektifi “tarihi hermenötiksel” bir aktarım olarak ele aldığımızda bu aktarımın kendi içerisindeki dinamik diyalektiğini ve sürekli değişkenlerle bütüncül dönüşümünü de zaruri bir şekilde görmemiz gerekmektedir (Palmer, 2015, s. 324). Bewes’in *Şeyleşme (Geç Kapitalizmde Endişe)* isimli eserinde dile getirdiği üzere “ideoloji”, “yanlış bilgi” ve “tahakküm” tarihsel materyalizmle birleştiğinde (Bewes, 2017, ss. 51-55) bir Orta Çağ yaşanmışlığının post-yapısalcı mantıkla evrimleştiğini söyleyebiliriz. Bu minvalde Yuhanna ed-Dımeşki’nin Hristiyan teolojisine yerleştiği İslam/Müslüman tasavvurunun tarihsel süreç içerisinde aktarımını, dönemin yani Haçlılığın getirilerini de kendisinde toplayarak yeni bir forma büründüğünü ifade edebiliriz. Bunun apaçık delilini Rönesans döneminin ünlü şairi Dante’den okuyabiliriz. Dante’nin meşhur ahiret ütopyası *İlahi Komedya*’da, Hz. Muhammed cehennemde karnı deşilmiş bir surette çaresizce yürümektedir:

“Bak Muhammed de nasıl sakat edildi!

Önümde ağılayarak giden de Ali

çenesinden tepesine yüzü kesili.

Burada gördüğün öteki kişiler

yeryüzünde bölücülük, bozgunculuk tohumu ektiler,

bu nedenle ikiye bölündüler.

Arkamızdaki zebani bizî denetler,

bu acılı yolu ber döndüğümüzde,

bu süriideki herkesi

gözünü kırpmadan kalıcıyla bir daha şişler;

çünkü yaralarımız kapanmıştır yine,

yeniden onun önüne geldiğimizde” (Alighieri, 2011, s. 232)

Dante’nin şiirsel söylemini görmezden gelerek durum değerlendirilmesi yapıldığında Hz. Muhammed’in cehennemde olması onun bir tanrıtanımaz olduğunun delilidir. Tanrıtanımaz söylem itibarıyla oldukça aşağılayıcı ve ötekileştiricidir. Pek çok eserde Hz. Muhammed için kullanılan bir ifadedir. Tanrıtanımaz olmasının yanında ona yakıştırılan bir diğer tahrikâr niteleme “sahtekar” peygamber “yalancı” peygamber şeklindedir. (Bobzin, 2021, ss. 13-16). Bu fikriyatın Haçlı fikriyatıyla bağlantısını ve biraz daha derinleştirilmiş versiyonunu görmek için Willermus’a bakılması yeterli olacaktır. Haçlı Tarihini yazdığı eserinin girişinde naklettiği şu sözler oldukça dikkat çekicidir: “şeytandan ilk doğan Muhammed, zararlı bir doktrin ortaya atarak, tanrı tarafından gönderilen bir peygamber olduğu yalanını Doğu ülkelerinde ve bilhassa Arabistan’da yaydı ve her tarafta öyle bir güç kazandı ki, sahte peygamberin takipçileri insanları vaaşlar yoluyla ikna etmek yerine, milletleri kalıcı zoruyla şiddete maruz bıraktılar” (Willermus Tyrensis, 2016, s. 27). Yine bir Haçlı kronikçisi Papaz Raimundus’un Kudüs kuşatması esnasında Haçlı ve İslam ordusunun karşılaşmasını değerlendirdiği pasajı dikkat çekicidir: “Hristiyanlar Kudüs’ü Rab için seve seve kuşatmışlardı; ancak putperestler Muhammed’in kuralları için istemeye istemeye direniyorlardı” (Raimundus, 2019, s. 202). Haçlı düşüncesinin Hz. Muhammed’i ve ona inananları tanrıtanımaz, sahtekâr nitelemesi ve sonraki yüzyılda yukarıdaki şiirde zikredildiği üzere bölücülük ve bozgunculuk çıkaran insan-bu durum tüm Müslümanlara teşmil edilebilecek bir dinamiği de içerisinde barındırmaktadır-olarak resmetmesi, kasıtlı önyargının ve müfteri söylemin derinleşmesine sebebiyet veren bir üslup ve tesirdir. Basit bir örnekle ifade edilecek olur ise Hz. Muhammed üzerinden Müslümanları aşağılayıcı ötekileştirici üslubun edebi bir kaygıyla yazılan ve Avrupa’nın Binbirgece masalları olarak da bilinen *Decameron*’undan (14.yy) müşahede edildiğinde: Müslümanlara yönelik kullanılan Sarazen ifadesi oldukça kasıtlı ve baskın Haçlı tarih yazımından süzülen bir üsluptur (Boccaccio, 2016, s. 41). Bu algı üzerinden biraz daha ilerleyerek Haçlı tarih yazımındaki Hz. Muhammed, İslam ve Müslüman tanımlamalarına bakmamız gerekmektedir. 1187 Hittin savaşıyla Selahaddin Eyyûbî ve İslam ordularının

Kudüs'ü ele geçirmesi sonrasında gerçekleştirilen III. Haçlı seferinin propagandası oldukça ilginç bir vaziyette yapılmıştır. Hristiyan dünya Kudüs'ün kaybını Hz. İsa'nın, Hz. Muhammed tarafından dövülüp aşağılandığı soyutlamasıyla anlatmıştır. “*Markiz (Conrad de Montfeirat), önce Kudüs şehrinin resmini büyük bir levhaya çizdikten sonra, Hristiyanlık inancına göre Hz. İsa'nın çarmıha gerilip defin edildiği ve Hristiyanların hac ettiği (Kıyamet) denilen yerin resmini de Kudüs resmi içinde çizdi. Hristiyanların oraya gidip hac etmeleri, mezarın orada gösterilmesinden kaynaklanıyor. Her yıl kutsal bayramlarında oraya nur indiğine inanıyorlar. Conrad sadece bunları çizmekle yetinmeyip levhaya mezarın şeklini de çizdi. Sonra, mezarın üzerine basmış bir vaziyette ve “işemekte” olan bir atın resmini karikatürize edip sırtında Müslüman bir adamı gösteren bu levhaya hazırlattı. Ardından silabtan da tehlikeli bu resmi: deniz aşırı Frenk memleketlerinde, özel giysileri içinde ve başları açık vaziyette dolaşan rahiplerin ellerine vererek, “işte zillet, işte felaket!” çığlıklarıyla onları sokak sokak dolaştırdıktan sonra karikatüristik resmi toplulukların bulunduğu yerlerde de teşhir ettirmeye çaba barcadı”* (İbn Şeddad, 2015, ss. 203-204). Bu anlatıya ilaveten İbn Esir’de zikredilen şu satırlar da dikkat çekicidir: “*Sonra Hz. İsa’yu bir bedevi tarafından dövülürken gösteren resimler yaptılar. Hz. İsa’nın kanlı tasvirlerini de çizerek: işte bu Müslümanların peygamberi Hz. Muhammed’in Hz. İsa’yu dövdüğünü, yaralayıp öldürdüğünü göstermektedir”* (İbnü’l-Esir, 2016, s. 541). Kudüs Haçlı krallığının yenilgisi üzerine yapılan bu propaganda oldukça ilginç ayrıntılar içermektedir. Kudüs’ün, peygamberlerin dahi kendisi için savaştığı bir şehir formuna dönüştürülmesi ve Hz. İsa’nın, Kudüs’ün Müslüman hakimiyetine geçmesiyle Hz. Muhammed tarafından dövüldüğünün söylenmesi Peygamberler üzerinden oluşturulmaya çalışılan düşmanlığın açık bir göstergesidir. Bu düşmanlığın oluşturulmasında Hz. Muhammed’in saldırganlığı üzerinde durulması oldukça önemlidir. Zira Hz. Muhammed’in, Hz. İsa’ya saldırması üzerinden işlenen bu kurgu daha sonraları Müslümanların geneline teşmil edilecek bir dayanağa kavuşturulacaktır. III. Haçlı seferinin kroniği olan Kral Richard’ın Kudüs seferini anlatan *Itinerarium’*da Müslümanların (Türkler) vahşi ve zalim olarak zikredilmesi de (Korunur, 2019, s. 272) Hz. Muhammed’den bütün Müslümanlara teşmil edilecek saldırgan nitelimeyi delillendirmektedir. 18. Yüzyılın ünlü İngiliz tarihçisi Gibbon’un, Hz. Muhammed’i anlattığı eserinde “*Muhammed bir elinde kılıç diğerinde Kuran, tahtını Hristiyanlık ve Roma kalıntıları üzerine dikiyordu”* derken (Gibbon, 2020, s. 7) üzerinde durulmasının önemli olduğu nokta kılıç ve Kuran’ın aynı eşitlikte Peygamberle özdeşleştirilmesidir. Bu düşünce 19. Yüzyılın Fransa’sında çizilen bir resimle anlatıldığında: Tancred, I. Haçlı seferinde Haçlılar Kudüs’ü zapt ettiklerinde karşılarında bir Hz. Muhammed heykeli bulurlar. Heykelin bir elinde Kuran bir elinde kılıç vardır. Tancred bu heykeli yıkarak Kudüs’ü putperest Müslümanlardan kurtarır (Tolan, 2019, s. 42). Tancred’in yıktığı heykelin niteliği şunu ifade etmektedir ki İslam peygamberinin öğretisi kılıçla, bunun şerh edildiğinde ise zorbalıkla eş değerdir. Bu imgelemin oluşmasında, İslam’ın sadece ve sadece kılıçla yayıldığı düşüncesinin ve arka planında da Haçlılar döneminde kullanılan tahrikkâr dilin, büyük etkisi olmuştur. Zira Tancred Kudüs’e girdiğinde Hz. Peygamber’in heykelini karşısında bulmamıştır. Bu yıkıcı Müslüman şahsiyetlerin tehdit olarak ortadan kalkması ise onların ölümleri sayesinde olabilmektedir. Burada Matthew Paris’in kroniğinde Selahaddin Eyyûbî’nin ölümünün resmedilmesi oldukça önemli bir veridir. Selahaddin Eyyûbî ölürken ağzından siyah, iğrenç bir kuş çıkmaktadır. Bu kuş genel hatlarıyla Selahaddin’in ruhunu temsil etmekle beraber onun inancından kaynaklı olarak Hz. Muhammed ve İslam’ı da temsil etmektedir (Lewis, 1987, s. 272; Arjana, 2019, ss. 36-38). Zira Kudüs’ün Müslümanlar tarafından yeniden fethini gerçekleştiren ve kutsal şehri Haçlılardan kurtaran Selahaddin Eyyûbî’dir. Bu fethin İslam dünyasında da Selahaddin’e büyük şöhret kazandırdığını düşündüğümüzde (Polat, 2016, ss. 167-168) Haçlıların, Selahaddin’in bu canavar yanını parlatması oldukça manidar gözükmektedir. Keza Matthew’in kroniğinin başlangıcında Hz. Muhammed’in sapkın öğretilerini iki elinde tuttuğu bir parşömente açıp, ayaklarının altındaki bir domuzun üzerinde onu anlatması Hz. Muhammed’in sapkın öğretilere sahip olduğunu resmeden bir anlatıdır. Buna binaen yine Hz. Muhammed’in aynı amaca matuf canavarımsı bir varlık olarak resmedilmesi de (Lewis, 1987, ss. 99-100) Selahaddin’e varıncaya dek peygamber üzerinden şekillendirilen İslam düşmanlığının delilidir. Bu durum karşımıza Müslüman üreticiliği yapan bir Batı muhayyilesini çıkarmaktadır. Gerçekleştirilen ameliye nedeniyle de gerçeklikten uzak suni bir Müslüman formatı oluşturulmaktadır. Bu durumda da çalışma minvalinde geliştirilen “mamul İslam” ve “mamul Müslüman” kavramlarının yapılmak istenen şeyle birebir örtüşüğünü müşahede etmekteyiz.

Haçlı kroniklerinin tesirleri bu minvalde biraz daha derinleştirilmelidir. Çünkü kroniklerin iki yönlü düşünülmesi gerekmektedir. Bunun ilk yönü yazılan kroniğin kapsadığı seferi ya da mevcut bölge yaşantısını, Haçlılara ve gelecekte Haçlı olacılara anlatımı üzerinden onların zihin dünyasını şekillendirmek adına yazılmış olmasıdır. İkinci ve günümüze kadar etkilerini sürdüren yönü ise sonraki yazılan eserler üzerindeki etkisidir. Bu etki örnekler üzerinden incelendiğinde ilk örneği V. Haçlı seferinin oluşum evresi ile James/Jaques of Vitry (Jaques of Vitry 1210 yılında Fransa’da doğmuştur. 1215 Lateran konsilinden sonra Kudüs’ün Müslümanlardan alınması

için yapılan çalışmalar doğrultusunda, Doğu dünyasındaki Haçlıları yerinde görmek ve durum tespiti yapmak için Filistin'e gelmiştir. 1217'de Akka piskoposu olarak Doğu'daki vazifesine başlayan Jaques, V. Haçlı seferinde Dimyat kuşatmasına da iştirak etmiştir. 1227 yılında Filistin'den ayrılmış ve bu yıllarda bölge deneyimlerinden oluşan *Kudüs Tarihi (Historia Ierosolimitana)* ismiyle anılan eserini yazmıştır(Jaques de Vitry, 1896, ss. 3-5) ve eseri üzerinden okuyabiliriz. IV. Haçlı seferinin Doğu Roma (Bizans) üzerine gerçekleşmesi Papalığın esefle karşıladığı bir durum olmuş ve Kudüs Müslümanlardan kurtarılamamıştı. Bu sebepten V. Haçlı seferinin bir an önce yapılması için Papa III. Innocentius kolları sıvamıştı. Papa bu sefer Haçlı seferinin büyük bir başarı elde edeceğine canı gönülden inanmaktaydı. Çünkü Yuhanna İncil'inden yaptığı hesaplamalara göre bir şeyin farkına varmıştı: yeryüzü deccalin ortaya çıktığı 666. Yılın sonuna yaklaşmıştı. Bu bir işaret olmalıydı ki burada anlatılan deccal Hz. Muhammed'dir (Runciman, 2008b, s. 128; Arjana, 2019, s. 65; Moore, 2003, s. 210). Dahası Papa III. Innocentius bu inancının verdiği güçle dönemin Eyyubi sultanı I. Adil'e bir mektup yazarak Kudüs'ün teslim edilmesini önermiştir. Aksi halde Tanrı'nın olurluğunu üstlerinde taşıyan Haçlıların gazabının üzerlerinde olacağını ifade etmiştir(Runciman, 2008b, s. 128; Moore, 2003, s. 208; Çekiç, 2020, ss. 199-200). Yaklaşık olarak bu dönemde gerçekleştirilen çocuk Haçlı seferleri de oldukça ilginç şekillenmiştir. Kuzey Fransa ve Almanya'dan toplanan çocuklar "*İslam'ı yenmek ve gerçek Haç'ı geri almak için*" Tanrı buyruğuyla yola çıkarılmışlar, ancak çoğunun akıbeti ya ölüm ya da köle pazarlarında satılmak olmuştur(Asbridge, 2014, s. 534). Papalığın, Hz. Muhammed üzerinden yapılan bir kurguyla V. Haçlı seferinin teşekkül evresi ve çocuk Haçlıların İslam'ı günahsız olduklarından ötürü yenilgiye uğratacakları düşüncesi, İslam'ın ve peygamberinin Haçlı muhayyilesinde nasıl "düşman" olarak tasavvur edildiğinin önemli bir yansımasıdır.

James'in (tarihi) 1491 tarihli bir el yazmasından anlaşıldığına göre, yazar Kudüs tarihini anlatmadan evvel İslam'ı ve İslam'ın peygamberi Hz. Muhammed'i anlatmıştır. Ona göre Hz. Muhammed Arabistan'da iğrenç ve berbat bir doktrin icat etmiştir. Bu İslamiyet'tir. Hz. Muhammed şeytan ve deccaldır. Soyu ise İbrahim'in cariyesi Hacer'e dayanmaktadır. Kendisi saralı bir adamdır(Jaques of Vitry, t.y., ss. 11-12). Jaques'in Kudüs tarihine ilişkin eserinin Latince el yazmasında anlatılan düşman ve öteki İslam, sapkın ve deccal/sheytan Muhammed tasavvuru Haçlı düşün dünyasının ürünüdür. Bu ürün sonraki Hz. Muhammed çalışmalarını derinden etkileyen bir dalgaya dönüşmüştür. Oryantalizmin (Şarkiyatçılık) yükselişiyle birlikte 17. Yüzyıldan itibaren Doğu ve İslam konulu çalışmaların hız kazandığını gözlemlediğimizde Edward Paoocke (1638), Simon Ockley (1711), Adrien Reland (1701), Silverstre de Sacy (1795) göze çarpan önemli oryantalistlerdir(Curtis, 2015, s. 21). Ockley'nin meşhur *Sarazenler Tarihi* Hz. Muhammed'in soyu, hayatı, doktrini ve faaliyetleriyle birlikte, Emevilerin sonuna değin İslam tarihini Batılı bir perspektifle konu edinmektedir. Eserinin en başında Arapların ve doğal olarak Hz. Muhammed'in sarazen olduğunu Latin yazarlardan aldığı belirten Ockley(Ockley, 1890, s. 1) ortaya çıkarılmaya çalışılan savı destekler mahiyette fikir beyan etmektedir. Zira Haçlı seferleri öteki ve düşman Müslümanları tarih yazımıyla sabite haline getirmiştir. Bu durum sonrasında Avrupa'yı tehdit eden tüm Müslümanlara teşmil edilmiştir. Nasıl ki ilk başta Araplar üzerinden geliştirilmişse sarazenlik vurgusu sonraları Osmanlı'nın yükselişiyle Türkleri de içine alan bir anlam genişlemesine evrilmiştir(Curtis, 2015, ss. 31-32). Burada Shakespeare'nin (1616) Othello'suna bakmamız yerinde olacaktır. Rönesans çağının ünlü hümanisti olarak kabul edilen *Othello* tragedyasında Shakespeare, kahramanı Othello'nun son tiradını şöyle bağlamaktadır:

"Bir gün Halep'te dolaşırken,

Rastlamıştım zorbalık eden bir sarıklıya,

Bir Venedikli'yi dövüyor, devlete küfrediyordu

Girtlağından yakalayıp sünnetli köpeği

Gebertmiştim...işte böyle"(Shakespeare, 2020, s. 156).

Shakespeare'in yaşadığı dönem, Osmanlı klasik çağına rastlamaktadır ve zorba sarıklı tabiri Osmanlı Türküyle eşdeğer kullanılan bir tabirdir. Ayrıca sünnetli köpek ifadesi de oldukça dikkat çekmektedir. Buradan verilen mesaj Müslümanların zorba, kaba ve aşağılık olduğu algısıdır. Haçlı tarih yazımının putperest ve ötekileştirici nitelikte kullanılan kavramları, 17. Yüzyılın Avrupalı edebiyatına kaba, aşağılık ve devlete küfretmek üzerinden düşünüldüğünde kanunsuz Müslüman formatına dönüşmüştür. Tanrıtanımaz sarazenlerin, kanun kural tanımaz kaba ve medeniyetsiz aşağılık-insanvari-formata dönüşmesinin formel altyapısını ünlü şarkiyatçı Ernest Renan'dan okuduğumuzda: Doğu'yu ve Müslümanları geriletken şeyin İslam olduğu düşüncesi geliştirilmiştir(Kemal, 1962, ss. 11-13). Bu da göstermektedir ki Haçlı tarih yazımının putperest ve sapkın

peygamber/Müslüman yazımı yüzyılların geçmesiyle-Avrupa'nın modernleşme sürecine evrilmesiyle ki bu modernleşme tabiri Avrupa için başka Avrupalı olmayan için başka düşünölmelidir-medeniyetsiz ve gelişimi reddeden Müslömanlara/Sarazenlere dönöşmüştür.

Bu başlığa son verirken Müslömanların fiili olarak Batı Hristiyan dünyaya Haçlı seferleri zamanında bizzat ve bilfiil düşman ve her daim fikri bir zeminde düşman, barbar ve medeniyetsiz olarak konumlandırıldığı söylenebilir. Bu konumlandırma işleminde Haçlı seferlerinin fiili olarak dönemsel; düşünsel olarak çağının ötesinde bir etki bıraktığı ifade edilebilir. Sekülerleştiği iddia edilen bir dünya sistemi içerisinde-Haçlı seferlerinin düzenlendiği esnada ne Doğu'yu ne de Batı'yı temsil etmeyen bir coğrafyada-15.03.2019'da Brenton Tarrant tarafından bir Cuma çıkışı iki faklı camiye yapılan saldırıda 51 Müslöman'ın katledilmesi sonrasında bunu Haçlı olma saikiyle yaptığını söyleyen kişinin(*İslam düşmanlığının iki tezabürri*, t.y.; *Yeni Zelanda*, 2021) üslubunun ve zihniyetinin, oluşturulan düşman Müslöman algısından ari düşünölemeyeceği aşikardır. Bu bağlamda Haçlı seferlerinin ve oluşturulan Haçlılık ruhunun kümülatif anlamda İslam düşmanlığına (İslamofobia) evrildiğini söylemek mümkündür(Lean, 2019, ss. 141-146). Galeano'nun *Aynalar* isimli eserinde Papanın delegesi başrahip Arnaud'un "*siz hepsini öldürün, Tanrı kendinden olanları ayırd etmesini bilecektir*"(Galeano, 2021, s. 89) sözleri, Foucault'un "*bilgi üretimi ve idari gücün uygulanışı birbirine bağlıdır*"(Curtis, 2015, s. 10) düsturuyla bütünleştirildiğinde, Haçlı düşüncesinin Batı Hristiyan dünyanın egemen medeniyet olduğu sürece farklı formlarla devam ettirileceği gerçeğiyle karşılaşmaktayız. Sonuç olarak Haçlılığın, fiili olarak tecrübe edilmesi ve Haçlı tarih yazımının bu fiiliyat üzerinden şekillenmesi-bunun günümüz batılı yazım sürecini de göz önünde bulundurduğumuzda-Bergson'un anı-imge ile algı-imgelemi arasındaki o belirsiz farkın Haçlı tarih tasavvurunda (yaşanan tarihsel gerçekliği de göz önünde bulundurduğumuzda) anı-imgeyle bütüncül ve algı-imgenin baskın kastı yönünü aşikâr kıldığını söyleyebiliriz.

Sonuç

Haçlı Seferleri, Batı Hristiyan dünyanın kendilerini, Doğulu dindaşlarını ve Kutsal Mezar Kilisesini korumak adına memur ettikleri seferlerdir. Haçlıların kendilerini böyle bir göreve memur saymalarının bir neticesi olarak hem İslamiyet'i ve Müslömanları tasvir edip tanımlamışlar hem de kendilerini bu tanımlamanın karşısına konumlandırmışlardır. Uygulanan bu yöntem fiili olarak düzenlenen seferlerin katalizör gücü olmakla beraber, sonraki dönemlerin Haçlılığına da önemli bir "Müslöman üreticiliği" misyonu kazandırmıştır. Burada geliştirdiğimiz Müslöman üreticiliği kavramı Haçlı fikriyatının ürettiği Müslömanı kapsamaktadır. Bu daha sonra gerçeklikten uzak Batılı aklın ürünü "Mamul İslam" ve "Mamul Müslöman"a dönüştürcektir.

Haçlı seferleri fiili ve düşünsel bir determinizmle ele alındığında Haçlıların düzenledikleri seferlerle birlikte bu mücadele çerçevesinde düşmanı yani Müslömanı da anlatmaları, seferlerin uzun vadede Avrupalı Hristiyan kimliğinin oluşmasına hizmet etmiştir. Bu kimliğin baskın teşekkülü Müslöman ötekisi üzerinden en kesif bir şekilde Haçlı seferleri esnasında işlenmiştir. Bunun sebebi ise Haçlı seferlerinin siyasi, ekonomik ve başka saiklerle yapıldığının bilinmesine rağmen, asıl vurgunun düşmanı bertaraf edip kutsalları kurtarmak üzerinden inşa edilmesinin gerekliliğidir. Zira uzun vadeli bir tasavvur geliştirmek, o tasavvurun fiili ve sonrasında da mükerrer bir şekilde fikri zeminde icrasıyla mümkündür. Buradan hareketle Haçlı düşüncesinin zaten var olan İslam düşmanlığına ivme kazandırdığını rahatlıkla söyleyebiliriz.

Haçlı seferlerinin bilhassa Hz. Muhammed'i hedef almasının temel sebebi İslamiyet'in kökten sapkın bir din olduğu düşüncesiyle açıklanabilir. Haçlı seferlerinden önce de İslamiyet hakkında zaten genel manada olumsuz bir düşünce mevcuttu. Bilhassa Yuhanna ed-Dimeşki'nin çalışması Batılı Hristiyan aklında bir açılıma sebebiyet vermiştir. Bu açılımın üzerine yine Hz. Muhammed'in sapkınılığı ve deccallığı üzerinden geliştirilen kurgu, Haçlı seferlerinde oldukça etkileyici bir şekilde kroniklerde işlenmiştir. Bu tarih yazımının etkisiyle-ki Haçlı Seferlerinde Batılı Hristiyan dünya ilk defa Müslömanları yakından tanıma imkânı elde etmiştir-Haçlılar döneminde önemli bir düşman icadı için kullanılan sapkın, putperest Hz. Muhammed nitelemesi İslamiyet'e de teşmil edilerek kullanıldığında bu durum hem düşman olan İslam cephesini nitelemiş, hem de Haçlılığın kutsal ve Tanrı buyruğu doğrultusunda gelişimine imkân sunmuştur. Bu minvalde Müslömanlara yani deyim yerindeyse putperestlere yapılanlar esnasında Tanrı'nın da isteği doğrultusunda olduğundan herhangi bir yaptırım içerisinde barındırmamaktadır. Zira putperestleri ortadan kaldırmak Tanrı adına büyük bir hizmettir. Bu ortadan kaldırma işleminin Haçlı muhayyilesinde ve hafızasında yer etmesi ameliyesinin icrasını da kronik yazarları üstlenmişlerdir ki bu üstlenme işlemi daha sonraki yüzyıllarda-Batı Avrupa'nın iç dinamik seyrini de hesaba kattığımızda-İslam'ın

ve müntesiplerinin barbar, ehlileştirilmeye muhtaç ve yeri geldiğinde de düşman olarak tasavvuruna imkân tanımıştır. Bu durum göstermektedir ki Haçlı tasavvurunun Müslüman üreticiliği (mamul Müslüman) modern günümüzde dahi revize edilerek kullanılacak altyapıya/işlevselliğe sahiptir. Burada ABD'nin Irak'ı işgal ederken dillendirdiği gerekçeler dayanak olarak düşünüldüğünde Haçlı aklının ürettiği Müslümanların, kümülatif bir şekilde gelişim göstererek hala tedavülde kaldıkları görülebilir. Genel olarak Haçlı tarih yazımının/tasavvurunun Hz. Muhammed ve İslam üzerinden kullandığı aşağılayıcı ve kötuleyici üslubun Müslüman düşman yaratmadaki başarısı günümüz uzantıları da göz önünde bulundurulduğunda oldukça spesifik, ince işçiliğin ürünü olarak değerlendirilebilir. Bergson'un algı-imgesinin anı-imgeye bu minvalde bir noktada galebe çaldığını da rahatlıkla söyleyebiliriz.

Selahaddin Eyyûbî gibi İslam dünyasından bakıldığında Kudüs'ü Haçlılardan alan önemli bir sultanın Haçlı tarih yazımında habis bir ruh taşıdığı şeklinde resmedilmesi de oldukça ince mesajlar barındırmaktadır. Zira o habis ruh İslam'a aittir ve ancak Selahaddin öldüğünde o ruh, bedenini terk eder. Bu durum da göstermektedir ki Haçlıların Müslüman algısında tehlikeli bir Müslümanın-ki Selahaddin oldukça tehlikelidir-ortadan kalkması sadece ölümü vasıtasıyla olmaktadır. Zaten Dante'nin de dediği üzere o çirkin ruh cehennemi boylayacaktır. Bu da şuna tekabül etmektedir: Müslüman bir sultan dünyada büyük başarılar da elde etse putperestliğinden ve sapkınlığından kaynaklı cehennemi hak edecektir. Yeryüzündeki başarısının hiçbir önemi yoktur. Bu sayede Selahaddin'i yaşarken yenemeyen Haçlı aklı-bunu Batılı Hristiyan dünyanın neredeyse tamamında tarih, edebiyat ve felsefeye sirayet etmiş bir vaziyette görebiliriz-onu öldükten sonra alt etmiştir ki bu da düşman yaratma niteliğindeki yazın kültürünün/gücünün Avrupa'daki önemli bir yansımasıdır.

Bugün Batılı egemen aklın, Haçlı seferleriyle birlikte kemikleşen bir forma büründürdüğü İslam'ı ve Müslümanları, mamul "düşman Müslüman" olarak açıkladığımız bu genel kanaatten arı ele alamayacağı açıktır. Bu durumun değişmesi-en azından beşerî bilimlerle uğraşanlar için-iki adımla gerçekleşebilir: Bunun ilki günümüz İslam dünyasının kendi tanımlamasını bizzat yapıp ve bunun tanıtımını yaparken de Haçlılar döneminden günümüze değin süregelen düşman Müslüman çizgisinin nedenlerini ve nasıl yapıldığını yeterince açıklayan bilimsel çalışmalar ortaya koyarak; ikincisi ise bu çalışmalardan hareketle dünya kamuoyunun bilinçlendirilmesini sadece ve sadece yeryüzünün/insanlığın selameti adına icra ederek.

Kaynakça

- Abu'l Farac, B. H. G. (1999). *Abû'l-Farac Tarihi: C. II* (Ö. R. Doğrul, Çev.). TTK.
- Alighieri, D. (2011). *İlahi Komedyâ* (R. Teksoy, Çev.). Oğlak.
- Anonim Haçlı Tarihi* (E. Ayan, Çev.). (2013). Selenge.
- Arjana, S. R. (2019). *Batı Tabayyülünde Müslümanlar* (M. M. Özeren, Çev.). Ketebe Yayınları.
- Asbridge, T. (2014). *Haçlı Seferleri* (E. Duru, Çev.). Say.
- Avrupa, Bush'un teröristlere karşı "haçlı seferine" siniyor. (2001, Eylül 19). *Christian Science Monitor*. <https://www.csmonitor.com/2001/>
- Bewes, T. (2017). *Şeyleşme (Geç Kapitalizmde Endişe)* (D. Soysal, Çev.). Metis.
- Bloch, M. (2015). *Feodal Toplum* (M. A. Kılıçbay, Çev.). Doğu Batı.
- Bobzin, H. (2021). *Hz. Muhammed: Hayatı ve Batı Algısındaki Dönüşümü* (C. Altunaydın, Çev.). Runik Kitap.
- Boccaccio, G. (2016). *Decameron* (G. Birol, Çev.). Yason.
- Cardini, F. (2004). *Avrupa ve İslam* (G. Koca, Çev.). Literatür.
- Carnotensis, F. C. (2009). *Kudüs Seferi "Kutsal Toprakları Kurtarmak"* (İ. B. Barlas, Çev.). IQ Kültür Sanat Yayınları.
- Curtis. (2015). *Şarkiyatçılık ve İslam* (M. Çakır, Çev.). Matbu.
- Çalışır, A. O. (Ed.). (2018). *Deniz aşırı Ülkeden Havadisler: Haçlıların Mektupları (1097-1252)*. Kutlu.
- Çekiç, A. (2020). *Kudüs'ün Gölgesinde Eyyûbî—Haçlı İlişkileri 1171—1250 (Savaş, Diplomasi ve Barış)*. Gece Kitaplığı.
- Deleuze, G. (2006). *Bergsonculuk* (H. Yücefer, Çev.). Otonom.
- Demirkent, I. (1997). *Haçlı Seferleri*. Dünya Yayıncılık.
- Erasmus, D. (2015). *Deliliğe Övgü* (H. Can, Çev.). Tutku yayınevi.

- es-Sibaî, M. (t.y.). *Oryantalizm ve Oryantalistler* (M. Uğur, Çev.). Beyan yayınları.
- Galeano, E. (2021). *Aynalar* (S. Doğru, Çev.). Sel yayınları.
- Gibbon, E. (2019). *Roma İmparatorluğunun Gerileyiş ve Çöküş Tarihi: C. III* (A. Baltacıgil, Çev.). İndie.
- Gibbon, E. (2020). *Son Peygamber Muhammed Doğuşu, Karakteri ve Öğretisi* (M. Harzem, Çev.). İndie.
- Gottheil, R. J. H. (2021). *Bir Hristiyan Babira Efsanesi* (F. Kamacı, Çev.). Ankara Okulu.
- Halil Halid Bey, Ç. Ş. (2017). *Hilal ve Haç Kavgası* (G. Şahin, Çev.). Babıali Kültür yayınları.
- Hentsch, T. (2016). *Hayali Doğu Batı'nın Akdenizli Doğu'ya Politik Bakışı* (A. Bora, Çev.). Metis.
- Huntington, S. P. (2021). *Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması* (E. Berktaş, Çev.). Panama yayınları.
- İbn Şeddad, B. (2015). *Selabaddin-i Eyyubi* (M. Selim Bilge, Çev.). Lis yayınları.
- İbnü'l-Esîr, İ. (2016). *El-Kâmil Fi't-Târîh Tercümesi* (Heyet, Çev.; C. 9). Ocak.
- İslam düşmanlığının iki tezabürü: Mescid-i Aksa baskını ve Yeni Zelanda cami saldırısı*. (t.y.). Geliş tarihi 31 Mayıs 2022, gönderen <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/>
- Jaques de Vitry, J. de V. (1896). *Palestine Pilgrims Text Society the History of Jerusalem A.D. 1180* (A. Stewart, Çev.).
- Jaques of Vitry, J. of V. (t.y.). *Historia Ierosolimitana*.
- Kalın, İ. (2016). *Ben Öteki ve Ötesi*. İnsan.
- Kemal, N. (1962). *Renan Müdâfaanâmesi (İslâmiyet ve Maârif)* (M. F. Köprülü, Çev.). Milli Kültür yayınları.
- Korunur, H. (2019). *Itinerarium Peregrinorum Et Gesta Regis Ricardi İşğında III. Haçlı Seferi (1189-1192)*. Kitabevi yayınları.
- Lapidus, I. M. (2016). *İslam Toplumlari Tarihi: C. I* (Y. Aktay, Çev.). İletişim.
- Lean, N. (2019). *İslamofobi Endüstrisi* (İ. Yılmaz, Çev.). DİB.
- Lemerle, P. (2016). *Bizans Tarihi* (G. Üstün, Çev.). İletişim.
- Lewis, S. (1987). *The Art of Matthew Paris in the Chronica Majora*.
- Moore, J. C. (2003). *Pope Innocent III (1160/61-1216)*.
- Ockley, S. (1890). *History Of The Saracens*.
- Palmer, R. E. (2015). *Hermenötik* (İ. Görener, Çev.). Düşün.
- Pirenne, H. (2006). *Hız Muhammed ve Charlemagne* (M. A. Kılıçbay, Çev.). İmge Yayınları.
- Polat, İ. E. (2016). *Haçlılara Kılıç & Kalem Çekenler*. Vadi.
- Polat, Z. (2019a). Fulcherius Carnotensis'te İslam ve Müslüman Algısı. *Turkish Studies*, 14(1), 613-632.
- Polat, Z. (2019b). Kudüs Katliamı Bağlamında Haçlı Seferlerinin Sebepleri. *Milet ve Nihal*, 16(1), 175-198.
- Psellos, M. (1992). *Mikhael Psellos'un Khronographia'sı* (I. Demirkent, Çev.). TTK.
- Raimundus, R. A. (2019). *Haçlılar Kudüs'te Bir Papazın Gözünden İlk Haçlı Seferi* (S. Genç, Çev.). Yeditepe Yayınları.
- Roux, J. P. (2012). *Dinlerin Çarpışması* (L. Arslan Özcan, Çev.). Kabcacı.
- Runciman, S. (2008a). *Haçlı Seferleri Tarihi: C. I* (F. Işıltan, Çev.). TTK.
- Runciman, S. (2008b). *Haçlı Seferleri Tarihi: C. III* (F. Işıltan, Çev.). TTK.
- Said, E. W. (2013). *Şarkiyatçılık Batı'nın Şark Anlayışları* (B. Ülner, Çev.). Metis.
- Shakespeare, W. (2020). *Othello* (Ö. Nutku, Çev.). İş Bankası yayınları.
- Southern, R. W. (2000). *Orta Çağ Avrupasında İslam Algısı* (A. Aydoğan, Çev.). Yöneliş.
- Tolan, J. (2019). *Faces of Muhammad*. Princeton University Press.
- Tomar, C. (2009). Sarasinler. İçinde *DİA* (C. 36, ss. 116-117). TDV.
- Tudebodus, P. T. (2019). *Bir Tanığın Kaleminden Birinci Haçlı Seferi Kudüs'e Yolculuk* (S. Genç, Çev.). Kronik Yayınları.
- Urfalı Mateos Vekayinamesi (952-1136) ve Papaz Grigor'un Zeyli (1136-1162)* (H. D. Andreasyan, Çev.). (2000). TTK.

Willermus Tyrensis. (2016). *Willermus Tyrensis'in Haçlı Kroniği-Başlangıçtan Kudüs'ün Zaptına Kadar-* (E. Ayan, Çev.). Ötüken.

Yeni Zelanda: Cami saldırganı müebbet hapis cezasına itiraz edecek. (2021, Kasım 8). euronews. <https://tr.euronews.com/2021/11/08/>

EXTENDED SUMMARY

The Crusades had important consequences for both the Western Christian world and the Muslim world. The fact that Pope Urban II called the Christian masses to help their Eastern co-religionists while calling for the Crusades actually pointed to the necessity of fighting against the Muslims. The necessity of this war was shaped by the discourse the enemy “Islam” and the enemy “Muhammad”. This provocative and derogatory discourse used in the Crusades created a driving force in the continuous execution of the Crusades. In addition, the fact that this driving force was included in the Crusader chronicles made the Crusaders even more aggressive towards Muslims.

Christian theology describe Islam as a pagan belief system or a heretical religion that came out of Christianity is a subject that has been dealt with since the seventh century. During the Crusades, the reinforcement of this idea against Muslims and its actualization evolved into an “Islam/Muslim” perception that also shapes our modern times. This situation shows us that the fact that the Crusades actually targeted Muslims and that this was explained through chronicles indicates that the Crusades were an important stage in envisioning Muslims. Because the previously unknown Muslim world was closely observed during the Crusaders and a deep perception of pessimism and hostility was created about these people, who were already thought to be pagan and/or perverted.

When we read the Crusader historical sources within the framework of cumulative and variable dynamics, we can see that the Crusades have a tendency to create an “other” which continues today. Because the Europeans needed something like this in order to design and sustain the Crusades. Based on this need, the European world and the Pope, while envisioning Muslims as the enemy and a people to be fought, also aimed to use this situation in the long term. When the attempt to portray this enemy also turns into self-identification, we can observe that the perception created from an artificial situation is of great benefit in the self-construction process of the West. The concepts of “Production of Muslim” and the “Manufactured Islam” / “Manufactured Muslim” that we developed in this study express well enough what the Western Christian world wants to do. This situation constitutes an important stage in the foundation of a virtual perception of Islam and the East, which is far from reality. This perception, thanks to the idea it gave to orientalist studies, caused the East to be described as needing to be civilized, barbarian and aggressive terrorist when appropriate. Our argument, which we are trying to illuminate in general terms, is that the West's attempt to position the Eastern Muslim world as an enemy with the Crusades directly related to a dynamic that also shapes today. In addition, it seems possible to use this dynamic to shape the future through post-structuralist approaches. In this article, Bergson's ontological proposition of memory-image and perception-image is utilised. Accordingly, we can say that in Crusader historiography, perception prevailed over memory.